

MEDBEROENDE OCH MÖJLIGGÖRANDE

- En person som är medberoende befinner sig i närheten till en person som är beroende. Den medberoende *anpassar* sitt liv efter den beroende och tänjer på sina egna gränser. Medberoende är en naturlig reaktion på att befinna sig i närheten till ett onaturligt beteende.
- Den medberoende blir ofta *kontrollerande*: Var har han varit, vart skall han gå, var har han gömt flaskorna, luktar han sprit...?
- Den medberoende övertar känslomässigt och praktiskt ansvaret för den beroendes handlingar. Den medberoende sköter kontakter och ”städar upp”. ”Han klarar inte det...”
- Den medberoende döljer och *hemlighåller* återfall för att missbrukaren inte skall drabbas av de negativa konsekvenserna om det skulle komma fram.
- Den medberoende drabbas ofta av liknande symptom som missbrukaren. Skamkänslor, skuld-känslor, fysiska symptom. Medberoende kan leda till bitterhet och ibland eget missbruk.
- Den medberoende förhindrar att den beroende drabbas av de fulla konsekvenserna av sitt missbruk. Den medberoende blir *möjliggörare* av fortsatt missbruk. Den medberoende ”räddar”, ”fångar upp”, ”håller under armarna”... Detta är egenskaper som i kontakt med andra hjälpbehövande kan vara viktiga och nödvändiga. Men i kontakt med beroende blir det ofta rakt omvänt, kontraproduktivt, det stjälpes i stället för att hjälpa. Den medberoende bidrar till att förlänga tiden i missbruk.
- Den medberoende räddar människor från att falla, men förhindrar dem därmed också att växa. Den medberoende har ofta lättare att fokusera på andra människor, än på sig själv.
- Den medberoende kan vara en anhörig, en kollega eller en professionell person som arbetar med människor med missbruksproblematik. Rosengren (2001) skiljer på ett ”primärt medberoende” som personen har med sig från barndomen, och ett ”sekundärt medberoende” som utvecklas i vuxen ålder i kontakt med någon som har ett beroende.

Exempel på medberoende/möjliggörande:

Socialtjänsten betalar passivt ut socialbidrag till personen som befinner sig i aktivt missbruk.

Ett återfall hemlighålls av en kontaktperson för att inte missbrukaren skall drabbas av de negativa konsekvenserna av att det skulle komma fram, t ex att han skulle bli utskriven från sitt boende

Socialsekreteraren undviker att i utredningen till socialnämnden beskriva eller lyfta fram uppgifter om återfall som skulle kunna förhindra ett gynnande beslut för klienten.

En maka ringer till arbetsgivaren och sjukanmäler maken som missbrukar.

En kollega rycker in och gör sin missbrukande arbetskamrats arbetsuppgifter för att skydda arbetskamraten.

*

Observera att för personer med missbruk och samtidig psykisk sjukdom krävs mer av ”övertagande av ansvar”. Mer uppsökande verksamhet, ett annat förhållningssätt gällande socialbidrag etc.

Kritik mot medberoendebegreppet:

- Medberoendebegreppet bygger till en del på att man bör låta de negativa konsekvenserna av missbruket växa, att man ska låta den beroende ”slå i botten”. Ett alternativt synsätt är att man bör försöka *minska* de negativa konsekvenserna av missbruket, s k *harm reduction*.
- Är harm reduction-strategier som metadon, sprutbyte och överdosprevention exempel på medberoende/möjliggörande av missbruk?
- För en del personer med missbruk är det kanske viktigt att föräldrar *inte* ”stänger dörren”. Jfr Svensson (2005:142).
- Medberoendebegreppet kan användas vid beslut om ekonomiskt bistånd inom socialtjänsten, till exempel i samband med hyresskulder efter missbruk.
- Medberoendebegreppet har kritiserats för att fokusera på och skuldbelägga kvinnor, ”alkoholisthustrun”. Man individualiserar vad som är strukturella problem.
- Medberoendebegreppet är dåligt definierat. Självhjälpsböcker eller webbsidor kan räkna upp en mängd tecken på medberoende, där i stort sett alla personer har vissa av dessa, till exempel: Du kommer från en problemfylld familj *eller* du förnekar att du kommer från en problemfylld familj.
- Medberoendebegreppet sjukförklarar och stigmatiserar människor. Hellsten (1993) talar om ett ”sjukdomsliknande” tillstånd.

Litteratur

- Berry, Carmen (1990): *Hjälpa andra, stjälp sig själv*. Natur och kultur.
- Faludi, Susan (1991/1993): *Backlash. Kriget mot kvinnorna*. Norstedts.
- Gerdner, Arne (1999): *Problem kring begreppet ´medberoende´*. Socionomen nr 4/1999
- Hellsten, Tommy (1993/2003): *Flodhästen i vardagsrummet*. Cordia.
- Hellsten, Tommy (1998/2001): *Flodhästen på arbetsplatsen*. Cordia.
- Janouch, Katerina (2004): *Anhörig*. Piratförlaget.
- Järvinen, Margaretha; Rosenqvist Pia (red) (1991): *Kön, rus och disciplin: En nordisk antologi*. Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD).
- Palmblad, Eva; Börjesson, Mats; Lindfors, Maja; Sahlin, Ingrid (2013): *Medberoende och moral. Framväxten av en problemkategori*. Carlssons.
- Rosengren, Ove (2001): *Förödande passioner*. Fri Förlag.
- Svensson, Bengt (2005): *Heroinmissbruk*. Studentlitteratur.